

Hromada Attila,
A BISLA (Bratislava International School
of Liberal Arts) hallgatója,
Alistálon él.
E-mail: attila.hromada@gmail.com

Közös történelmünk egy jobb jövőért

Egy híres történész egyszer azt mondta, hogy az első világháború azért tört ki, mert a hadakozó felek nem ismerték egymás történelmét. A háború rettenete után jogosan gondolhatná mindenki, hogy a XXI. század embere tanult viharos történelméből, különösen, ha azt olyan nagyszabású megemlékezések idézik meg, mint az I. világegyes százéves évfordulója.

A történelem tanítása magában hordoz egyfajta intelmet a jövőre nézve. Ezek az intelmek sok helyen magától értetődőnek számítanak, míg nálunk egy bizonyos szinten még mindig hiányoznak. Tőlünk nyugatabbra, az emberi jogok és egyéb demokratikus értékek a történelemoktatásban különleges hangsúlyt kapnak, hiszen ezek az értékek a harmonikus egymás mellett élés és a jogállamiság alappillérei.

Amikor az oktatásügyi minisztérium elutasította a magyar iskolák szakértők által kidolgozott történelmi kerettantervét, döntésével a közös európai értékrendünkre mondott nemet. Az oktatásügyben 2010 után fokozódó gyakorlat, hogy a tankönyveket nemes egyszerűséggel lefordítják szlovákról magyarra, amelyekben persze aránytalanul kevés szerepet kap a magyar történelem, mintha az események csak szlovákok által, a mai Szlovákia területén történtek volna. Ez nem ke-

vésbé nagy érvágás a szlovákoknak is, hiszen a saját hagyatékukra is, az évszázadok óta összefonódott gazdag hagyományainkra mondanak nemet. A kellő érzékenységgel megírt, inkluzív tankönyv hiánya veszélyes alternatív forrásokhoz vezetheti mind a szlovák, mind a magyar diákokat az internet információtengerében.

Egyes nemzetek különféle megközelítésekből oktatják történelmüket, és sok eseménnyel kapcsolatban a nézetek ellentétesek. Ezek a különbségek viszont gyakran a demokrácia sérülékenységéhez vezethetnek – ilyen például a szélsőjobb megerősödése, az intolerancia és sztereotípiák megjelenése. Ezeket a tüneteket még idejében kell orvosolni, és ami még fontosabb, hogy közösen és demokratikus alapelveinkkel egyetértésben. Mindez megtörtént Párizs utcáin, amikor tüntető emberek millióihoz csatlakoztak Európa vezetői, és mindez ugyanígy megtörténhetne, ha a döntéshozók az oktatásban vállt vállnak vetve kiállnának a toleranciáért és az egyenlőségért.

Ha vigyázó szemünket Párizsra vetjük, megérthetjük, miért nem szabad az ellenséget egymásban látnunk, épp ellenkezőleg: egyre több ok van, miért lenne minél fontosabb a 'többségnek' és a 'kisebbségeknek' erőiket egyesíteni és párbeszédet folytatni az egyre

inkább fenyegető radikalizáció és gyűlölet ellen. Még soha ezelőtt nem volt ilyen nagy szükség arra, hogy Európa népei együttműködjenek és véleményt, tapasztalatokat, eszméket cseréljenek. Az ilyen együttműködés során mindenki megtanulná, hogy a legegyszerűbb kérdésekre is gyakran komplikált válaszok vannak. A helyes út egymás nézeteinek összeegyeztetésével és párbeszéddel alakul ki, nem pedig egyetlen nézet alapján, amit mindenkinek követnie kell.

Nyugat-Európához képest nálunk még mindig aránylag kevesen látják az egyesült Európa előnyeit és lehetőségeit. A szlovákiai magyar pedagógus számára sokáig csak két lehetőség jutott a mobilitásra és véleménycserére: legtöbbször (Cseh)Szlovákia, ritkábban Magyarország. A 20. század katasztrófái előtt Kelet-Közép-Európa országai és a külvilág közt szoros kulturális és gazdasági kapcsolat állt fenn – átvettük a nyugatról érkező eszméket, de egyben gyarapítottuk is azokat Mátyás király reneszánszától Kafka egzisztencializmusáig. Ez a kapcsolat javarészt abból a számtalan jeles emberből állt fenn, akik gyarapították hazánk hírnevét a párizsi, jénai vagy a bécsi egyetemeken. Mindez megszűnt a szovjet megszállás hosszú évtizedeiben, ironikus módon még azokkal a szomszéd-

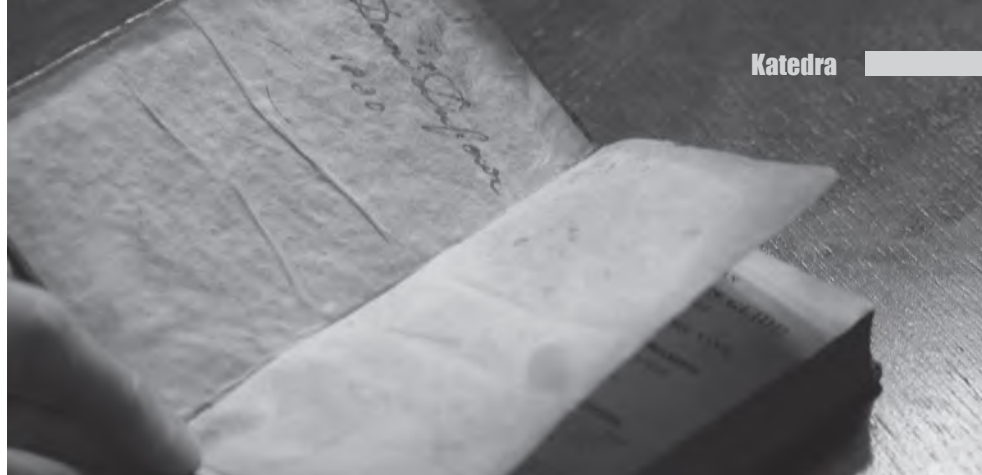
jainkkal is, akikkel amúgy együtt osztoztunk a szovjet bábállamok közös, nyomasztó sorsában. A lékör Európában 1989 óta sokat változott, de ennek ellenére mintha a mi régióink még mindig a téli álmát aludná.

Az alap-és középiskolákban például szinte teljesen ismeretlen fogalom az Erasmus+, mely óriási lehetőséget kínál az egymástól való tanulásra, a tapasztalatok és praktikák cseréjére. Az ilyen és ehhez hasonló pályázatok minden tanítónak és tanulni vágyónak fontos eszközei, melyek előmozdítják a mobilitást, stratégiai partnerséget, platformot diákoknak, tanároknak és iskoláknak egyaránt. Ennek ellenére a partneriskolák- és városok, jótékony-sági és civil szervezetek térképén Kelet-Közép Európa a rendszerváltás után 25 évvel is jobbra fehér folt maradt. Csúpan a tény, hogy megosztjuk egymással a tapasztalatainkat, segít abban, hogy egy közös történelmi teret hozzunk létre, amely egyúttal lehetőséget ad a felnövekvő generációnak, hogy egy befogadóbb társadalomban élhessen.

Hiszem, hogy Szlovákia minden polgárának egy befogadóbb társadalom áll az érdekében, amely az egyenlő esélyeket a szívügyének tartja. Egy befogadóbb társadalom építését pedig az iskolákban kell elkezdeni. Különösen fájó pont, hogy épp az oktatásügyi szférából érkezik elutasító válasz arra, hogy minden nép egyenlő esélyeket kapjon a saját kultúráját és történelmét megismerni.

Elszomorító, hogy úgy néz ki, visszatérünk az államszocialista rezsimekből jól ismert egysíkú, szájbarágós történelmi felfogáshoz, megfűszerezve az akkoriban proletár-internacionalista szöveg alá söpört nacionalizmussal. Az egy oldalról megírt történelemkönyv még a szlovák tanítási nyelvű iskoláknak sem lehet kedvező, nem beszélve a magyar nyelvűekről. Ellenben a multiperspektív és empatikus oktatással minden fiatal kap arra esélyt, hogy ne csak a saját, szűk értelemben vett nemzetére legyen belátása, hanem ha egy nap kiteszi a lábát hazájából, akkor boldogulni tudjon a nagyvilágban is. Minden döntéshozónak különleges felelőssége lenne a legifjabb generációra nézve, hogy a humanista, polgári értékeket, valamint a kritikus gondolkodást az iskolák át tudják adni a diákoknak.

Az oktatás elsődleges célja nem egyedül az, hogy tudást, szakértelmet és alapvető értékeket közvetítsen, de

az is, hogy segítsen a fiataloknak a társadalom aktív, felelősségteljes és széles látókörű tagjaivá válni. Bármilyen elcsépelten is hangzik, de a gyerekek és fiatalok a jövőnk zálogai, és ezért meg kell, hogy kapják a lehetőséget ennek a közös jövőnek a megformálására. Sajnos még mindig néhány európai országban, köztük Szlovákiában is vannak olyan kerettantervek, melyek ellentétben állnak az európai értékekkel. Ha ez a tendencia folytatódik, a fiatalok kezdeményezőképességét és aktivitását még inkább ellehetetlenítik, ami nálunk – európai viszonylatban mérve – egyébként is alacsony.

A történelemoktatás a nyugati világban egyben eszköz arra is, hogy a diákok jobban megértsék és tudják elemezni a mindennapi politikai és közéleti eseményeket. Ezáltal a nagy többség képes ellenállni a populista politikusok machinációinak, sőt mint aktív polgárok közvetett módon kontrollt gyakorolnak a politikusok felett, kiknek ily módon nincs esélyük hatalmukat bebetonozni. Különösen az internet és az egyéb tömegmédiák esetében fontos, hogy a gyerekek meg tudják különböztetni aényt a véleményétől, ismerjék fel a propagandát, és álljanak ellen a gyűlöletbeszéd legnyilvánosabb formájának is.

A megfelelően átadott történelmi tudás elősegíti a kritikus, de egyben nyitott gondolkodást, valamint hogy a diákok képesek legyenek önállóan következtetéseket levonni a világ történéseiről. Ebben a gyorsan változó és globalizálódó világban ezek a készségek segítenek megtalálni a fiatalok helyét, felkészültebbek lesznek arra, hogy együtt éljenek és szót értsenek azokkal, akiknek más kulturális vagy vallási hátterük van, esetleg épp más nyelvet beszélnek. A felelős történelmi oktatás segít megértetni az ifjabb generációval, hogy mi nemcsak egy ország lakói vagyunk, hanem európaiak és egyben világpolgárok is. Ha ez a felnövekvő generáció aktív részese lesz a társadalomnak és vele együtt a sűrű összeköt-

tetésben lévő világgal, rájön, hogy a multikulturalizmus és a többnyelvűség semmiképp sem hátrány, hanem igenis többé tesz minket.

Amikor azt a hírt halljuk, hogy a szlovák oktatásügyi minisztérium elutasította az egyébként erre illetékes szakmai szervezet által készített, magyar iskoláknak szóló történelmi kerettantervet, jogos a kérdés, hogy vajon melyik értékrendet tartjuk fontosabbnak hazánkban: a dogmatikus úton való, egysíkú történelemoktatást, vagy pedig ellenséggép nélkül akarunk történelmet tanítani, mellyel egyesítünk népeket, nem pedig elszakítunk egymástól. Jóllehet vannak érzékeny és hevesen vitatott témáink, a legbőlcsebb dolog ezeket a legnagyobb felelősséggel kezelni; bemutatni az összes álláspontot, nem pedig agyonhallgatni a másik véleményét.

A felelős történelemoktatás létfontosságú szerepet játszik az aktív és a külvilágra nyitott polgárság megerősítésében, és tiszteletre tanít minden különbségre a demokratikus társadalmon belül. A különböző kulturális háttérrel rendelkező embereket együttműködésre ösztönzi, megértésre és bizalomra építve. Ez egy nemes cél, amire ha együtt törekszünk, akkor végre visszatérünk Európába (továbbá akkor, ha majd mindenki a mozgólépcső jobb oldalára áll, de ez már egy másik történet).

Források:

- <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/07/vajda-barnabas-%E2%80%93-deak-iren-%E2%80%93-elek-jozsef-miert-elfogadhatatlanok-szamunkra-a-szlovakbelforditott-tortenelemtankonyvek-04-02-11/>
- <http://ujsozso.com/online/velemenyes-hatter/2015/03/20/tortenelembol-elegtelen>
- <http://www.bumm.sk/belfold/2015/03/13/visszadobtak-a-magyar-iskolak-szamarakeszített-tortenelem-kerettanterveket>
- <https://eu2015.lv/news/media-releases/964-education-ministers-release-declaration-to-tackle-intolerance-discrimination-and-radicalisation>
- http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp